

Oponentský posudek na diplomovou práci Dity Machové
Dalitští křesťané v Indii
(Dalit Christians in India)
ÚJCA, FFUK, Praha 2016, 77 stran

Dita Machová se ve své bakalářské práci, úspěšně obhájené před pěti lety, zabývala značně širokým tématem křesťanství v Indii napříč jeho historickým vývojem. V předkládané diplomové práci zůstala křesťanství věrná, zaměření však zúžila na problematiku dalitských křesťanů. Ta v současné době představuje zřejmě vůbec nejpřitažlivější téma mezi badateli zabývajícími se křesťanstvím v Indii, o čemž svědčí bohatá a rok od roku se rozrůstající odborná literatura, a to ať už pochází od autorů indických (již druhou dekádu zejména samotných dalitských křesťanů) nebo zahraničních. Jen pokrýt tuto bohatou produkci a bezproblémově se v ní zorientovat klade na studenta značné nároky. Mnoho z aktuálních a více či méně přínosných publikací je navíc dostupných pouze v Indii, protože často vycházejí v malých lokálních nakladatelstvích.

Na úvod tohoto posudku bych rád vyjádřil svůj názor týkající se výběru tématu. Velmi totiž oceňuji, že autorka i ve své magisterské práci pokračovala ve zvoleném zaměření – taková specializace mi přijde mimořádně užitečná, snad svědčí o skutečném zájmu o problematiku křesťanství v Indii, každopádně však autorce umožňuje získat do ní hlubší i soustředěnější vhled, o čemž předkládaná práce svědčí – nemusí totiž objevovat již jednou poznané.

Práce je kromě úvodu a závěru rozdělena do pěti kapitol, které se zdají být poměrně logicky i tematicky strukturovány. Po letmém představení historie křesťanských misí v Indii tak následují kapitoly věnující se vývoji v 19. a 20. století, především s přihlédnutím k šíření křesťanství mezi zaostalými, či korektně řečeno znevýhodněnými segmenty společnosti a zejm. dality. Pouze jim jako specifické skupině indických křesťanů jsou pak věnovány dvě kapitoly zabývající se narůstající asertivitou dalitů, ať už namířenou proti diskriminačním praktikám uvnitř křesťanských církví či vůči politickým strukturám indického státu. Celý text považuji za velmi slušně napsaný, byť v podstatě poskládaný pouze z několika nejdůležitějších příspěvků ke zkoumané problematice, a ve svém posudku se tedy zaměřím jen na drobné výtky a případná doporučení, k nimž by se autorka mohla během obhajoby vyjádřit.

Z metodologického hlediska se jako vhodné jeví úvodní definice klíčových termínů, s nimiž autorka dále pracuje (s. 8). Protože se však jedná o teoretickou podstatu zkoumaného problému, uvedené termíny prošly složitou genezí, a jejich obsah je proto mimořádně komplikovaný, snad by bylo lepší vyhradit pro terminologické definování pojmového aparátu samostatnou podkapitulu, a ne vše pouze stručně zmínit v úvodu práce. Paleta těchto pojmů by se navíc mohla ještě rozšířit, ostatně výrazně mezi nimi postrádám např. vytyčení důležitého termínu ‚konverze‘, včetně jeho specifík v indickém prostředí (o to víc, když je celá první kapitola, ale i velká část druhé věnována ‚studiu dějin konverze‘). Klíčovou obecnou otázkou celého tématu totiž je, zda a jaký existuje rozdíl mezi náboženskou konverzí a změnou náboženské identity, potažmo změnou příslušnosti ke konkrétní náboženské komunitě. Autorka tuto otázku nepřímo zmiňuje v kap. 2.4 Motivy ke konverzi, ale bezpochyby by si zasloužila rozsáhlejší zpracování, jež by také mohla doplnit aktuálnější data než ta, z nichž výklad na tomto místě do značné míry vychází (z terénního výzkumu provedeného již na poč. 20. stol.).

Ve stručném shrnutí historie šíření křesťanství autorka možná až příliš spoléhá pouze na dvě osvědčené autority (S. Neill, R.E. Frykenberg). Snad by bylo vhodné opřít celé líčení o některé práce, které se jednotlivým historickým obdobím věnují – např. pro popis důležitého vývoje situace v 19. stol. by se nabízela rovněž autoritativní díla K.W. Jonese a T.R. Metcalfa, obě vyšla v rámci série *The New Cambridge History of India* a jsou k sehnání v Národní knihovně. Současně by se tím také rozšířil vlastně ne až tak bohatý seznam použité literatury. (K tomuto seznamu formální poznámka: ve dvou jeho odděleních, nazvaných Kapitoly v monografiích a Monografie, se několikrát opakují stejné položky, např. *Margins of Faith* se objevuje hned třikrát, aby ji počtvrté autorka uvedla ještě coby samostatnou monografii, podobné je to s *Minority Studies* a *Religious Conversion in India*. Takový způsob umělého „bobtnání“ seznamu literatury rozhodně není vhodný.) Na místě autorky bych možná dokonce uvažoval o možnosti nahrazení celé této přehledové kapitoly, v níž jsou zainteresovanému čtenáři prezentované poznatky dostatečně známé, takovou, která by kladla pozornost pouze na samotný vztah křesťanských misionářů k institutu kasty. Protože i ten se napříč historií vyvíjel, materiálu k výkladu by jistě bylo víc než dost. Ve srovnání s dalšími kapitolami, předem podotýkám, že zdařilými, se mi totiž ta první, historicky přehledová, jeví jako jednoznačně nejslabší, a to jak co do obsahu, tak pokud jde o již zmíněnou argumentační oporu v odborné literatuře.

V kapitole líčící vývoj problematiky ve 20. stol., zejména v kontextu politických událostí, které zásadním způsobem situaci v křesťanství i možnosti dalších misijních aktivit církvi poznamenaly, se mi jako nevyvážená jeví poslední subkapitola, věnující se genezi náboženského komunalismu. Nejen že zabírá takřka 10 stran a je tak jednoznačně nejdelší z celé práce, ale autorka v ní odvádí jak svoji vlastní, tak i čtenářovu pozornost zcela jiným směrem. Nepopírám, že toto téma s problematikou dalitů souvisí, ale bohatě by stačilo představit je na několika málo stranách a není nutné zabíhat do zbytečných podrobností, které jsou navíc každému, kdo má povědomí o politickém vývoji v moderní Indii, dostatečně známé. Navíc se mi zdá, že se zde autorka nechala více než inspirovat dostupnou odbornou literaturou k tématu, materiál jí tak pod rukama utěšeně narůstal a nebyla dostatečně kritická k jeho relevanci vzhledem k hlavnímu zaměření své práce. Zde i na několika místech jinde (zejm. kap. 3.4 Tzv. antikonverzní zákony) navíc až příliš často odkazuje na jediný zdroj informací. Monografie S. Kima je sice dosud bezkonkurenčně nejlepším příspěvkem k problematice konverzí ve druhé polovině 20. stol., magisterská práce ani její dílčí části by však již neměly být pouhým výtahem jedné knihy či referátem o ní. Něco obdobného pak platí i pro knihu J. Webstera v případě samotného tématu dalitských křesťanů – na ni autorka odkazuje snad až nezdravě.

Naopak informačně velmi cenné se mi zdají být dvě poslední kapitoly, které bych označil za vlastní jádro práce. V nich se autorce podařilo dotknout prakticky všech témat, jež s křesťanskými dality souvisí, a i když se opět jedná o vcelku stručný přehled, nechybí v něm snad nic důležitého. Za zvýšenou pozornost jistě stojí uvedené příklady dvou soudních sporů, které názorně dokládají, jakým problémům po své konverzi ke křesťanství dalité musí čelit.

Z formálního pohledu je práce velmi pečlivě provedena, objevuje se v ní jen několik málo překlepů a je psána dobrou češtinou.

Domnívám se, že text splňuje všechny požadavky kladené na diplomovou práci, doporučuji jej k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze 26.8.2016

Zdeněk Štipl Ph.D.